

Å r s m e l d i n g

for Oppland sau- og geitalslag 1961.

Organisasjonsmessig oversikt.

For 1961 ble det innbetalt kontingent for 31 lag med 1567 medlemmer som er det høyeste tallet siden 1957. I tillegg kommer 1 nytt lag stiftet på slutten av året, slik at lagstallet er det samme som for ett år siden. Det er jamn auke i medlemstallet i praktisk talt alle laga, noe som forteller klart om den levende interesse for småfeholdet vi er vitne til i dag.

Lags- og medlemstallet siste 10 årsbolken ser slik ut:

1952	32 lag	1560 medlemmer
1953	33 "	1614 "
1954	29 "	1412 "
1955	31 "	1645 "
1956	30 "	1484 "
1957	31 "	1685 "
1958	30 "	1388 "
1959	33 "	1464 "
1960	32 "	1409 "
1961	31 "	1567 "

Medlemstallet i middel pr. lag lå for 1961 på 51 mot 45 i 1960. Det mangler fortsatt lag i en rekke bygder og grender hvor småfeholdet er av betydelig interesse, og det har fortsatt vært arbeidet med å få knyttet disse til organisasjonen, et arbeide en venter skal føre til resultater med tid og stunder. Største laget er Fåberg med 168 medlemmer. Deretter følger Fåvang med 159, Skjåk med 135, Lesja med 94, Ringebu med 90 og Vestkjölen med 80. Størst ökning i medlemstallet har Dovre (30), Nord-Fron (23), Ringebu (17), Fåberg og Skjåk (15).

Lokallaga og arbeidet der.

Sau- og geitalslaga er levende lag med mange jern i ilden. De har mange store og nærliggende oppgaver som egner seg godt for lösning på organisasjonsmessig måte. Det er nedlagt et betydelig arbeid for flere av disse som allerede har brakt store resultater som har stimulert til ny innsats. Største resultatene er nådd på det rent avlsmessige område, og særlig da gjennom den store innsatsen for å skaffe det best mulige avlsmateriell.

Her har laga vært banebrytere for et mer effektivt avlsarbeid enn tidligere. At enkelte lag har hele 7 2. pr. værere forteller atskillig om de mulighetene som no er tilstede for alle når det gjelder å gjøre seg nytte av best mulig avlsmateriell. Nytt av året er forsøket i Skjåk med å kjøre værene rundt til medlemmene - et tiltak som ble omfattet med stor interesse og resultatet foreløpig lover det beste. Den aukende tilslutning til småfekontrollen (særlig saukontrollen) de senere åra er sikkert også for en stor del resultatet av lagas arbeid. Aukinga av godtgjærdsia for ullinnsamling for N.K.F. til 10 öre pr. kg. har stimulert til enno større innsats for denne saka, som foruten å ha vært en betydelig hjelp for lagas økonomi også har ført til betydelig bedring når det gjelder klypping og ullbehandling og med det et betydelig bedre økonomisk utbytte av sauholdet. Det er da også fastslått at vi har hatt stor framgang i ullkvaliteten i fylket de senere år. Laga har fortsatt støttet godt opp om småfesiåa, både de i ordinær rute og ved å få istand ekstra sjå. Det er gått inn for å skape en best mulig ramme omkring disse arrangementene, noe som i flere tilfeller har gjort sjåa til rene festdager i bygdene.

Den aukende rovdyrplaga er ett av småfeholdernes store problemer, og laga har vært aktive på mange måter ved å arbeide for skottpremier, organisert jakt, innsamling av materiell for rovdyrstatistikk m.v. Jakten på tjuvslakterne er blitt intensivert etter hvert som det synes å bli klart at problemet er av større omfang enn tidligere antatt. Hundeplagen ser ut til å auke, særlig i nærheten av byene og større bygdesenter. Fellesseterspørsmålet for geit blir stadig mer aktuelt, og en rekke planer er idag under arbeid, samtidig som saken er tatt opp i en rekke lag. En rekke lag har vært med på å skaffe materiell til undersøkelsene av årsakene til lammedaue. De fleste lag arbeider med klyppekontroll av utstillingsværer og med kontroll med handyrlova. Sans sausanking er også aktuelt i en rekke lag. Mange lag har gjort en betydelig innsats når det gjelder å få istand en organisert livdyronsetning både for sau og geit. Lengst er en i så måte kommet i Fåvang med eget livdyrkontor som omsetter livdyr for betydelige belöp.

På veiledningssektoren er det også nedlagt et stort arbeid gjennom kurser, foredrag og demonstrasjoner - et arbeid som har hatt god tilslutning og som sikkert har båret gode frukter.

Snåfeholdets stilling.

Tallet på småfe i landet ved de representative tellinger de to siste åra i forhold til jordbrukstellingene:

	Sau i alt	Geit i alt
1939	1.743.800	248.900
1949	1.735.600	146.600
1959	1.806.000	100.900
1960	1.842.100	101.400
1961	1.853.000	102.000

Landet som helhet viser en jevn oppgang i sauetallet, mens tilbakegangen i geitetallet ser ut til å ha stoppet opp og viser no en mindre framgang.

For Opplands vedkommende ligger sauetallet ved tellinga 1961 på 112 110 dyr, en framgang fra 1960 på hele 7.273 dyr, mens geitetallet har gått tilbake fra 15 897 til 15 629 eller med 268 dyr. Det er særlig fjell- og dalbygdene som har auke i sauetallet, mens det er uforandret eller viser tilbakegang i en rekke av flatbygdene.

Snåfeproduktene har gått lett unna i året, og det har ikke vært meldt om omsetningsproblemer av noen art. Saukjöttet gikk ut fra lagrene tidlig på året, og det har til og med måttet importeres et parti islandsk sauekjött. Av ull produseres bare omlag tredjeparten av forbruket, og dette ved sia av at norsk ull blir stadig bedre anskreven også utenom landets grenser, forklarer greitt hvorfor vi ikke har omsetningsproblemer på denne sektor. Fra omsetningsforhold ser man optimistisk på muligheten for den framtidige omsetning av produkter fra saueholdet. Nytt av året er at mangelen på geitmjölk idag er kommet i forgrunnen som ett av de store problemene. Dette förte til at vi ved slutten av året fikk högda geitmjölktillegget med 5 öre med basis i 3,5 % fett og en korreksjon på 0,8 öre pr. 0,1 % fett, m.a.o. en oppgang på 8-9 öre. Vidre har Norske Melkeprodusenter, s landsforbund gitt tilsagn om en stönad på 100 000 kr. årlig de förste åra til konsulentarbeid, avlstiltak m.v. Det ökonomiske grunnlag skulle med det være bedre tilrettelagt enn på lenge, slik at en må ha lov til å håpe på at geitetallet vil ta seg opp igjen. Den auka interesse for fellessetrene skulle også tyde på det samme. I året er det förste nye fellesseteranlegg tatt i bruk her i fylket, nemlig Åstdalen i Ringebu. Vidre er det innsendt

2 styremøter og 1 arbeidsutvalgsmøte som tilsammen har behandlet 44 saker.

Faglig rettleiingsarbeid.

På fylkesplanet ble det på vårparten arrangert kurs i geital på Dombås der det foruten deltakelse fra fylket også var deltakere fra Hedmark. Forelesere var veterinær Lundh-Larsen, avdelingssjef Jorulf Hansen, konsulent Einar Fjeld og fylkesagronom Moen. Kurset var meget godt besøkt, og deltakerne ga uttrykk for stor tilfredshet med det. Kurs og foredragsvirksomhet har ellers vært meget livlig, og fylkeslaget har til stadighet vært opptatt med å hjelpe til med tilrettelegginga av kurs og foredragskvelder. Særlig har interessen vært stor når det gjelder forings spørsmål, lemning og lammestell, samt veterinære spørsmål.

Lammesjukdommene.

Journalføringa for å registrere lammesjukdommene som er satt igang og som skal gå over 5 år har fått god tilslutning, og det innkomne materiell vitner om at deltakerne tar oppgaven grundig.

Noen hovedtall fra første års arbeid:

Antall deltakere 23 med et søyetall på 424 som fødte 724 lam, d.v.s. 1,7 lam pr. søye. Tapte lam ialt 99, d.v.s. 13,67 % av de fødte. Lammetapene fordeler seg prosentvis slik:

Tap ved fødselen	44,5 %
Barte i fjellet	22,3 "
Infeksjonssjukdommer	23,2 "
Forgiftninger, muskelöyding n.v.	10,- "

Resultatene er i det store og hele i samsvar med undersøkelser som tidligere er foretatt på dette område, og viser klart hvilken stor oppgave vi har når det gjelder å bringe lammetapet ned.

Insemineringsforsökene.

Fylkeslaget fikk imøtekommet sin søknad om tilskott av forskingsmidler, slik at forsökene med inseminering av geit kunne fortsette. Forsökene som fortsetter under dosent Aamdahls ledelse, ble i året lagt til Skallernåsen felles seter i Nord Österdal. 3 av de beste avlsbukkene fra fylket ble stilt til disposisjon. Resultatene av årets forsök foreligger enno ikke, men etter alt å dømme ser det meget oppmuntrende ut, og lover

4 søknader om tilskott til slike anlegg - 2 fra Vågå, 1 fra Torpa og 1 fra Lesja. En rekke slike anlegg er ellers på trap-pene. Geiteholdets framtid er et spørsmål om rasjonalisering og økonomisk tryggleik for næringen.

De viktigste tallene for småfekontrollen i fylket for 1960 er følgende: (Tallene for 1961 foreligger enno ikke).

Sau

	Antall søyer	Søye- vekt kg.	Ull- vekt kg.	Gagns- lam	Lamme- vekt kg.	Lammevekt pr. vinte- fora søye kg.
Dalasaue	710	81,2	4,4	1,55	44,5	68,9
Sjeviot	95	70,2	3,7	1,55	37,5	58,1
Spælsau	70	56,7	2,7	1,67	37,2	62,1
Rygjasau	163	75,4	3,8	1,61	42,-	67,5
Blandingssau	66	60,-	3,6	1,51	37,4	56,6
Middel (1104)		76,6	4,1	1,56	42,6	66,6

Geit

Lag	Buskaper	Årsgeiter	Kg. mjølk pr. års- geit	% feitt	Mjølke- feitt kg.	Kr.f.	F.e. I alt
13	105	1619	474	3,67	17,4	132	422

Resultatene for småfekontrollen viser jevn framgang og resultatene ligger meget godt an i forhold til landet ellers. Dette ved siden av den stadig stigende tilslutning til sauekon-trollen lover godt for det vidre arbeid med sauavlen i fylket. Tilslutningen til geitekontrollen har alle år vært relativt god, selv om en enda større oppslutning ville være å ønske.

Fylkeslagets arbeid.

Styret har i året bestått av Per Lindsheim, Nordberg, (formann), Johs. Finsveen, Fåberg (nestformann), Ivar Lövbrötte, Brandbu, Gunnar Stuve jr., Biri og Helge Loe Valstad, Vang, med fylkesagronom Moen som sekretær. Som arbeidsutvalg har fungert: Lindsheim, Finsveen, Stuve og Moen. I året er holdt

godt for det vidre arbeid. Arbeidet fortsetter, og det er vårt håp at det må bli stilt midler til disposisjon slik at arbeidet kan fortsette til disse spørsmålene er helt klarlagt.

Filmsaken.

Saufilmen som forelå i fjor er blitt godt mottatt og har vært jevnt brukt i laga. Når det gjelder geitfilmen mangler vi enno endel opptak før vi kan ta fatt på den endelige redigeringen. Endel opptak er mer leilighetsvis gjort i året. Lysbilledmateriellet er suplert ytterligere.

Avkomsgransking.

Det er i likhet med tidligere tatt ut endel værslam til prøvene med avkomsgransking. Oppdretterne er fortsatt noe forbedne når det gjelder å stille de beste lamma til disposisjon. Til en av prøvene med avkomsgransking av mer "feltmessig" art i Bjerkreim ble 4 av de beste risbitene stilt til disposisjon.

Snylteplagen hos geit.

Til undersøkelser som veterinær Helle driver på dette området lykkes det å få med 2 større geiteflokker her fra fylket.

Rovdyrplaga.

Den aukende rovdyrbestand er fortsatt småfeholdernes store problem. Tallet på dyr som går tapt auker til hver tid. Til og med samdriftene med sau viste siste år så stor tapsprosent som 2,82 - et tall som ligger onlag 1 % høyere enn det en rekner for normalt ved samdriftene. Tapsprosenten for sau på "sjölvstyr" er meget vanskelig å få klarlagt nøyaktig, men det kan med sikkerhet fastslåes at den jevnt over ligger endel over tallet fra samdriftene, og at bortimot 4 % av dyra som blir sluppet til fjells blir borte. Det er vidre helt på det rene at tallet på bortkonne dyr auker i takt med rovdyrbestanden. Jevnt over er det framleis reve-plagen som er hovedproblemet. Men mer lokalt gjør fortsatt større rovdyr sine innhugg med de tap og den uhygge dette fører med seg. Etter alt å dømme ser det fortsatt ut til å være gaupe som krever de fleste offer. Saueierne selv kjenner bare en måte å holde disse tapene nede på, nemlig gjennom desimering av rovdyrbestanden. Det er i året innledet

et samarbeide med Hedmark sau- og geitalslag for å få felles skottpremie for områder som grenser sammen. Den behandling som henstillingen fra årsmötet ifjor om högding av skottpremiene fikk er vel kjent, og burde gi grei beskjed til småfefolket om forsterket vakt om sine interesser. Innstillingen for fylkestinget i denne saka kon som noe av et sjokk på småfefolket, og tilfredsheten var til å ta og föle på da fylkestinget vendte saken i deres favör.

Livdyromsetning.

Fylkeslaget har vært sterkt opptatt med formidling av verdifulle avlsdyr. Livdyromsetningen er meget livlig. Ikke minst gjelder dette geiter hvor etterspørselen etter gode avlsdyr aldri har vært så stor som no. Fylkeslagets sjeviotvær Rosenknopp nådde 2. pr. og 2 plass i kvalitet på Ottasjøet. Væren ble solgt til Dovre. Laget kjøpte inn et lovende sjeviotværslam i höst.

Lamnekåringa.

Denne er fortsatt populær og særlig Fåvanglaget har utrettet mye på dette felt. Laget arrangerer kåring i tilknytning til sentralsjøet. I år omfattet den hele 454 katalognr. Denne måten å presentere salgslamma på trekker mange kjøpere til sjøet. På de andre sjøa arrangerer fylkeslaget kåring i den utstrekning tia tillater. I året ble 171 lam framvist. Ved lamnekåringa ble det i år gitt poeng for eksteriör og ullkvalitet og ullprøver for analyse ble innsendt av alle kåra værslam.

Småfesjøa.

Etter vedtak på årsmötet i fjor bestente landbruksselskapet at sentralsjøet for S. Gudbrandsdalen skulle legges til Fåvang. Derved er utstillingsordninga for fylket endelig fastlagt, ihvertfall for höstsjøa. Så grundig som denne saken er blitt diskutert er det grunn til å tro at en har funnet fram til en god ordning. Sentralsjøet for S. Gudbrandsdalen er fortsatt hovedsjøet. Men mest bemerkelsesverdig er allikevel den store ökningen til tilslutningen til Ottasjøet, hvor særlig sjeviotklassene har vist meget god framgang. Småfesjøa i sin helhet omfattes fortsatt med den aller störste interesse, noe som bl.a. de mange söknader om ekstrasjø er et bevis på.

Ullanalyser.

Interessen for å få ullanalyser av avlsdyra er sterkt auken-
de, og stadig flere prøver blir innsendt hit. Flere og flere lag
anskaffer også mikroskop og utstyr til dette arbeidet.

Henstillinger og uttalelser.

Fra årsmötet, styret og arbeidsutvalget er i året sendt
følgende uttalelser:

Til fylket om högding av skottpremiene.

Til kommunene om skottpremier og båndtvang.

Til Norsk sau- og geitalslag om geitmjölkstiasjonen.

Til Norsk sau- og geitalslag om innmeldingspenger og
pengepremier ved småfesjä.

Landslagets årsmöte.

Som fylkeslagets utsending til landsmötet mötte Gunnar
Stuve jr. og Olav Moen.

Pressemeldinger.

Fra styre og sekretariat er det som vanlig sendt en rekke
meldinger til pressen sävel av organisasjonsmessig som faglig art.

Fylkeslagets diplom.

er besluttet tildelt Hans Östlien, Kolbu, for hans innvats for
sauholdet i Kolbu.

Rundskriv.

22 rundskriv av faglig og organisasjonsmessig art er sendt laga
i året.

Brevbok og journal viser 656 sendte og 195 innkomne brev.

Styret vil få takke Norsk sau- og geitalslag for godt sam-
arbeid og for all stönad og hjelp i året. Likeledes vil vi takke
Oppland landbruksselskap som også i år har stöttet kursarbeidet,
samt slakteri- og meieriorganisasjonene i fylket for den velvilje
väre saker alltid möter der.

Vi takker lokallaga og tillitsmennene i disse for godt
arbeid, pressen for all velvilje og ellers alle som på en eller
annen måte har stöttet arbeidet vårt.

Gjövik, 27. januar 1962.

Per Lindsheim
(sign.)

Johs. Finsveen
(sign.)

Gunnar Stuve jr.
(sign.)

Ivar Lövbrötte
(sign.)

Helge Loe Valstad
(sign.)

Olav Moen (sign.)